

TUREČKOVÉ

I

Do Hradce nad Labem přitáhla na jaře l. P. 1632 setnina pěšího vojska. Saští žoldnéři zbraně všelijaké, v hrazeném městě posádkou ležící, i měšťané zastavovali se, ohlížejíce se po zástrupu, an pádným, jednostejným krokem ve tmavou bránu vcházel. Bubeník na malý buben zavířil, dva pištcové vpředu kráčející spustili oživující notu. V čele setniny na ryzce s plavou hřívou a ohonem též barvy jel setník, jenž, jakmile pod klenutí brány vjel, v sedle se vzpřímliv, levici v ohromné rukavici o bok opřel. Seděl pevně, jako s koněm srostlý, a přece neprkenně. V tuhosti té byl pěkný pohyb i volnost, jež svědčila o dobrém jezdci. V modrém bandaléru tuplykytovém houpal se mu po levém boku dlouhý, rovný kord s pleteným košem. Nastalo šero a tak setníkovi nebylo viděti do tváře, již nadto stínila široká střecha černého klobouku, nad spán-

kem do výše zahnutá. Nad hlavou houpalo se mu péro skoro až na záda. Setnina byla vybraná. Jeden jako druhý, chlapi jako hora, štíhlí, ramenatí, jimž nebyla dlouhá, kovaná halapartna těžkou.

„Tureček!“ povídali si vojáci saští v tlupách stojíce a hleděli zvědavě na setníka a jeho chasu.

„Tureček!“ šlo od úst k ústům.

„Turečkové!“ povídali si lidé hradečtí, a s bázni a udivením hleděli na pověstného vůdce i jeho „lancochy“.¹

„Je to on,“ vykládal starý ramenatý strážmistr. „Slyšel jsem to dnes u ordonancí. Povídali si o tom důstojníci, že dnes Tureček se svou setninou přijechá. No, mnoho řečí o nich.“

„Jako dáblové prý, rváči neúmorní –“

„Což Turečkovi je hej, jet znamenaný a koule se ho nechytí.“

Všichni se divili.

„Věru, znamenaný. Na čele má prý dva krvavé pruhy, jakoby šavle zkřížené. V bitvě prý mu zbrunátní a pak seká kolem jako lítý dábel; což jemu je hej.“

„Však uvidíme, co dovedou.“

Zatím došla setnina až k vysoké budově, před kteroužto dva vojáci, halapartny na rameni, přecházeli.

Tu již čekali pan purkmistr i několik konšelů hluboko se uklánějících. Hlava města uctivě oznamovala, že od pana velícího plukovníka již dostali vědomost o příchodu páne setníkově a jeho statečných „soldatech“, a že byt a vše pro ně připraveno. Setník obrátil se, přikázal poručíkovi, aby vše urovnal a rozdělil, sám pak vyhoupnut se se sedla, spěchal do koleje jezuitské, kdež velitel saské posádky byl hospodou.

Večer již nastal, žoldnéři dotud hlučně po ulicích se potulující, mizeli ve svých bytech nebo krčmách. Lid městský ven se již ani neodvážil. Vše krčilo se doma, bojíc se útoku a surovosti nekázané chasy nepřátelské. Po domích uhostil se nový

¹ Slovo „lancoh“, podnes nadávka o lidech neohrabaných užívaná, není než obměna názvu „lancknecht“.

strach, všude tajně i nahlas vroucně si přáli, aby těmi nově přibylými – těmi Turečky – nebyli poděleni.

Pověst předešla tuto setninu.

V plucích švédských i saských mnoho pěkného o ní věděli, o mnohem kousku její nevázanosti a slepé neohroženosti vypravovali. Lid pak znal vojáky její jakožto bohaprázdné vyděrače. Kam setník Tureček se svými žoldnéři, jímž po něm „Turečkové“ prezideli, vrazil, všude byla bída a hrůza. Ohromné výpalné požadoval a neslevil ani haléře, byť i plačky jej prosili neb mu kolena objímalí.

„To není Tureček, to je Turek, pohan!“

On však ničeho nedbal, shromažďuje dukáty do pasu i do tajněho vaku pod sedlem. Bylo mu jich pro jeho „synáčky“ třeba. Zhusta celý pluk po měsíce groše žoldu neobdržel, ale Turečkové měli peněz dost. Setník vyplatil setninu ze svého.

Však byli také oddáni „synáčkové“ dobrému „tatíkovi“, jak mu říkali, a vespolek byli dobrými bratřimi.

Měštané hradečtí se strachovali.

Císařské vojsko zevšad vytlačeno. Sasové Prahy se zmocnivše, rozlili se zhoubným proudem po vší zemi až po Moravu.

Nežli jaká pomoc přijde, zhubí vše jako žravé kobylky.

Na ulicích bylo ticho, ale v domech hlučno.

Turečkové se osazovali. Byli unaveni a hladovi; počítali si den na pochod strávený, na něj příslušnou porci; čtyři libry chleba, dvě libry masa a dvě pinty piva.

Poručíkovi Kosařskému, jenž u konšela Stránského bytoval, příslušelo pět takových „porcí“.

Setník Tureček oznamoval plukovníkovi, že je poslán na zesilněnou posádky, neboť Valdštejn uhodil zas na buben a verbuje. Zevšad hrnou se k němu žoldnéři, i švédští i saští, a utíkají od praporu ke Znojmu, odkudž co nevidět vytrhnou do pole.

„Nu bude zas práce,“ odtušil klidně plukovník.

„Ale teď pojďme k večeři.“

Přede dveřmi již čekali dva sluhové jezuitští. Majice v rukou hořící pochodně, svítili důstojníkům tmavou chodbou do večeřadla koleje jezuitské.

„Milí patres!“ uváděl usmívaje se plukovník Turečka. „Vedu vám nového hosta. Jest to statečný pan setník Tureček –“

Dva přítomní jezuité kloníce se, rychle zvedli hlavu. Jako by je to Turečkovo jméno uštklo. Důstojníci tu čekající shrnuli se kol nového, pověstného druhu.

Nastala tmavá noc. Tichem jejím ozval se někdy pádný krok obcházející hlídky neb tu a tam oplzlá neb válečná píseň podnapilého žoldnéře. Z krčem zaznávala sborem. Časem ji přerušil hlučný smích drsných a vysmolených hrdel nebo křik a jásot.

Okna v koleji byla jasně osvětlena. Páni důstojníci dosud „panketovali“. Pilo se jako do důchodu na počest nově přibylého druhu a na štěstí válečné, vivat za vivatem hřímalo klenutou síní, víno rozvázalo jazyky. Žert drsný a hrubá anekdota jako v krémách lektal důstojníky k bouřlivému smíchu.

Bylo k půlnoci. Kvapně vstoupil voják z hlavní stráže v plné zbroji oznamuje, že „u zlaté podkovy“ strhla se krvavá rvačka, k jejíž utíšení třeba většího oddílu.

Plukovník pitím zrudlý uhodil pěstí na dubový stůl.

„At je svážou, bestie! Kdo začal?“

„Prý ti, co dnes přitáhli –“

„Haha!“ zasmál se z plna hrdla Tureček, až se mu lalok i břicho otřásaly, „haha, Turečkové! Čertovi hoši! To jim zajisté ublížili. No uvidíme!“

★ ★ ★

Bylo záhy zrána. Po ulicích už přecházeli vojáci i městský lid. „Hm, to je ten? Kdo by to řekl! Jako soudeček, břichatý, lalok má dvojí –“

„Ale oči jako veverka, zrovna žhavé, po těch ho lze poznat.“

Tak hovořili žoldnéři, pozorujíce Turečka, jenž směrem ke strážnici se ubíral. Setník vábně nevypadal. Zevnějšek i chod svědčil o neohrabnosti, osmahlý obličeji s tupým nosem a šišatým čelem odpuzoval. Ozdobou té nevlídné hlavě byly lesklé, černé vlasy až na ramena padající, a černé vousy pod nosem i na bradě. Dlouho při panketu vytrval, nicméně probudil se záhy zrána. Měl starost o své „hochy“.

Tou dobou na strážnici a v přilehlé jizbě bylo živo. Shluklat se tam kupa vojínů, jež přivábila pověst o minulé bitce. Rozneslo se záhy po městě, že „Turečkové“ u „Zlaté podkovy“ se servali a že teď sedí na strážnici, odkudž před soud vojenský měli být předvedeni. Bylo jich pět. V přední jizbě na hrubém stole ležela jejich pobočná zbraň. Uprostřed jizby byl buben, kolem něhož seděli, krčili se neb stáli žoldnéři, dívajíce se zvědavě na kůži, na níž kutálely se dvě kostky, vrhané rukou raněnou, špatně zavázanou. Kostkářem byl Něčaj, jeden z Turečků, jenž vesele a nedbale hrál, peníze vysazoval neb shraboval. Druhý Tureček stál vedle, maje ruce na prsou založeny; díval se dolů na buben bedlivě, hučel polonahlas jako stroj:

O Strassburg, o Strassburg!
Du wunderschöne Stadt!

Hovor tu převládal německý.

Otevřenými dveřmi bylo viděti do větší jizby, kdež celkem ticho, ač se tam sešlo mnoho žoldnéřů. Dým z hliněných, nizozemských dýmek stoupal hustými a šedými kotouči k začazenému stropu. Vojáci leželi na pláštích po podlaze, neb opírali se o šedou zed. V koutě na otepi sena ležel jeden dlouhý Tureček; zdálo se, že spí. Druh jeho, maje hlavu jakýmsi zkrváceným šátkem obvázanou, seděl vedle něho. Byl zamýšlen a nedbal svých sousedů.

Což tu různých tváří a postav! Bledí, rudí, pleti žluté nebo hnědé, v přilbách, opeřeném klobouku, rozmanitého kroje,

a všechny upoutal mladý šikovatel od Turečků svým hovorem, rozložený na tvrdé lavici u stěny proti dveřím. Leže na boku opíral skráň o pravici, přes niž mu dlouhé kaštanové vlasy, na konci zkadeřené, padaly. Býval asi velmi sličným hochem. Ale bujný život a hýření vyssály ruměnec jeho tváří a hluboko zapadlé oči nezářily více bývalým ohněm.

Hovor tu český.

„A což ty, Turečku, neukazuješ straky?“ ptal se známý, ramenatý strážmistr. „Ty že bys latinsky uměl?“

„O rude hominum genus!“ odvětil pohrdlivě mladý šikovatel. „Chceš-li, naučím tě, jak to nesnadno starého vola učit tahati. Rozumíš, já jsem bacalaureus – bakalář – víš, co to je?“ a usmíval se zlomyslně.

„No tolik my ještě víme; ale když jsi tolik škol prometl, proč jsi nezůstal? Mohls být už prokurátorem.“

„O asine! Kdybych nemusil, tedy bych s takovou lejtharskou čeládkou – Strýc, abych to vlastně pověděl, punčochář, chtěl mne do kutny, a já bych od oltáře po děvčatech šilhal. Tedy já že ne, a on také že ne – totiž že ani groše – co bylo dělat? Mít nějakou tu kopu, mohl jsem být doktorem, ale tak – židé si sami pro kopky chodili; pak jsem pošramotil svým „ocelovým perem“ několik jezuitských školáků, a opatrná hlava města dala mně lhůtu do slunce západu.“

Všichni se dali do smíchu.

„Pak jsem šel do Holandu a odtud do Ameriky.“

„Ty žes byl za mořem? No, Turečku, nejsme dnešní!“

„Tak neposlouchej a dejte mně svatý pokoj, ať si odpočinu.“

„I nech ho a povídej, o té Americe.“

„Já vlastně v Americe nebyl, ale vlnobití zahnalo nás na jeden ostrov u samé Ameriky; ze všech lidí zůstal jsem jen já a ještě dva Francouzové na živu; doplovali jsme na ten ostrov, a já – no což – a tomu zas nebudeš věřit, ty kobylkáři, já tam byl králem.“

Někteří se dali do hlasitého smíchu; jiní nedůvěřivě se dívali tu na druhý, tu na klidného Turečka.

„Lidé jsou tam černí jako uhel, a zjeví-li se jím nějaký bílý, toho mají za nebeštana. Co se divíte?!”

„Jako uhel!“ divil se kdosi v koutě, kroutě hlavou.

„Jen ruce a nohy od hlezen mají bílé,“ dodal šikovatel vážně a opravdově.

Ramenatý strážmistr si odplivl. „No viš, Turečku, vidím tě dnes po prvé, ale tolik ti řeknu, že by tě v prašném mlýně potřebovali, ty bys naprášil.“

Šikovatel vyskočil.

Obrovský kyrysník ho zadržel. „Nech ho, to má tak ve zvyku. A což nevěříš,“ pravil obrátil se k strážmistrovi, „není tvá vranka od kolenou bílá?“

Hlasitý smích rozlehl se jizbou.

Kostky se kutálely, až kůže bubnu z temna zaznívala, smích a klení v přední jizbě stále se ozývaly; v té směsi jako pořád se opakující tón zvučel úryvek písničky lançošské, již přitlumeným hlasem vousatý Slezan od pěších Turcčků zpíval, na kostky upjatě hledě:

O Strassburg! O Strassburg!

„Ty blátošlape!“ zaznělo prudce na prahu, a oči všech udiveně tam pohlédly. Slezan i kostkář postavili se zpříma, zdravíce svého setníka, jenž přísným, planoucím okem je od paty do hlavy měřil, ostatních si nevšimaje.

„Kde je student?“ ptal se zostra.

„V druhé jizbě.“

Tam bouřlivý smích byl se utíšil a šikovatel Berkovec, jemuž „student“ u setniny přezdívali, dav se uchlácholiti, líčil své panování na tom jednom ostrově u samé Ameriky.

„Když jsem tedy byl králem –“

„Vaše Milosti královská, na slovíčko!“

Vše utichlo. Kuřáci zapomněli překvapením zabafat. Tureček s obvázanou hlavou, uslyšev ten hlas, prudce se vytrhl ze svého zamýšlení. Berkovec nachýliv se, aby viděl, kdo jej opět vytrhuje, vyskočil s lavice, na kterou byl prvé opět ulchl,

rovnýma nohama. Ode dveří protlačiv se žoldnéři pozorně naslouchajícími stanul zavalitý setník uprostřed jizby. Proti němu postavil se Berkovec, na jeho tváři nebylo ani leknutí, ani překvapení pozorovati.

„Vy skřipači, vy mrtviny!“ začal setník Tureček svou řeč, po shromáždění planoucím okem se rozhlížeje, „chramostejli,“ dodal, vida jednoho ze svých na hlavě zraněného. „Co to bylo, mluv, studente! První noc a už – skřipači, mrtviny!“

Berkovec čekal klidně, až setník se vybouří; pak mu zkrátka vyložil, že včera večer si vyšli navštívit Kubíka, jenž byl bytem u „Zlaté podkovy“. Tam byli dragouni, kteří si Kubíka nabírali. Ten že je nováček, že si dal mnoho líbit. „My už měli podpal. Ale když jeden Sasík posmíval se vám, pane hejtmane, a tomu českému jménu – no, pane hejtmane – za vás jsem ho sekly já a za české jméno „kazatel“ – a už to bylo.“

Tvář Turečkova se jasnala; ale náhle se zamračil.

„A což vy, chramostejlové, dali jste se odzbrojiti? Svázali, odvedli vás! Kudlu vám dát!“

„Ne, pane hejtmane!“ vpadel Berkovec do řeči. „Bylo nás pět, jich dvanáct a stáli jsme pevně. Kubík už krvácel, i Něčaj, ale my nic. Tu přišla hlídka a poručík oznamoval váš rozkaz, abychom zbraň odevzdali, že to od panketu poroučíte; tak co dělat –“

„Hm – ano –“ vzpamatoval se Tureček. „Skřipači, mrtviny,“ pronášel vlídně; plné tváře jeho se zaleskly, a spokojeně se usmívaje, ukázal své zdravé, bílé zuby.

„Kde je „kazatel“?“

„A tamhle spí.“

Rančný Kubík zburcoval tvrdě spícího velikána.

Stébla senná nachytala se mu do vlasů i do vousů. Setník se smál.

„Dobře, hoši, počkejte chvíli,“ pravil vlídně a odešel k plukovníkovi.

„To je dobrák, co? Vivat hejtman Tureček!“ zvolal Berkovec.

Za hodinu bylo všech pět ze strážnice propuštěno, ale pět saských dragounů, kteří byli bitku u „Zlaté podkovy“ začali a nejurputněji si počínali, chodilo za rachotu bubenů krvavou „ulici“.

II

V klenuté světnici svého domu seděl za lipovým stolem hradecký měšťan Mikuláš Vojíř. Vedle něho dva chlapci jako černohlávkové, červenolící, z nichž jeden ve čtrnáctý, druhý ve dvanáctý rok dospěl. Na prosté židli u rohu seděla osmnáctiletá dcera jeho Liduška, hledíc do knížky na stole před ní rozložené. Oděv její byl prostý, však čistý, lesklé vlasy u vrkoče spletené padaly jí přes ramena. Dívka byla sličná a svěží. V koutku u postele v černé lenošce odpočívala Vojířova žena, bledá, utrápená. Nemoc jí soužila tělo, zármutek ducha. U nohou jí sedělo asi pětileté, boubelaté děvčátko, nejmladší její dítě. Vážný měšťan, zvednuv zamýšlenou hlavu, odkašlal a zanotoval vážným hlasem zbožnou píseň, a svěží hlasy jeho dvou chlapců i Liduščin zazněly po něm:

„Hospodine, proč odmítáš
lid znající jméno tvé,
a tak zuřivě se hněváš
na ovečky pastvy své?
Pomni, že jsi je shromáždil
a od starodávna dobyl,
za dědictví vyvolil.“

Bledá matka zbožně sepjala kostnaté ruce. Než Vojíř druhou sloku začal, ozval se v síňce před jizbou zpěv mužného, ale poněkud přidušeného hlasu:

„Poddaly jsou se kalichu
mnohé německé země,
ale české již pohřichu
opustilo jej plémě.“

Zdráhá se již něsti lehce
břemene přesvatého:
jejich pata k hříchu chvátá
od Ježíše sladkého."

Vojíř sebou trhl, děti rychle se obrátily v tu stranu, odkud zpěv zazněl, a matka jejich zaúpěvši zakryla sobě tvář.

Ve dveřích mezi světnicí a síní stál vysoký žoldněr. Vlasy jeho byly krátce přistřízeny, takže tím více vysoké jeho čelo vynikalo. Tvář mužova byla smutna, pohled vážný, ba kárvavý. Byl to druh Turečkovy setniny, jemuž „kazatel“ říkali.

„Tys Bratr!“ zvolal Vojíř.

„Ale ty nejsi,“ pravil „kazatel“ přísně.

Měšťan sklopil hlavu.

Na okamžik trapné ticho. Jen hluboký povzdech bledé ženy bylo slyšet. Žoldněřovo oko utkvělo na ní, pak na Lidce, jež červenajíc se oči sklopila. Rozuměla kárvým slovům neznámého vojína.

„Kazatel“, byv včera u Vojíře ubytován, večer odešel a teprve dnes se navrátil. Neznali ho tedy dobře. Byl Bratrem, jenž se Sasy do své vlasti se navrátil, věren víře otců svých, a rodina Vojířova za reformace zůstala.

Proto zaúpěla žena uslyševši kárvou píseň, proto zarazil se starý měšťan slyše vyčítavé „ale ty nejsi!“ – a proto zarděla se planým mákem jeho dcera.

„Sedni, prosím. Polituj nás a odpust!“ promluvil konečně Vojíř.

„Strachem před rozpálenou babylonskou pecí padli jste a soše té poklonu jste učinili.“

„Ó bratře, s velikým toužením a srdce soužením po času rozvlažení vzdycháme. Jak rádi bychom s bohem a církví se smířili! Snad nepřátelé naši padnou a vy –“

Kazatel mávl rukou jakoby na zápor. „A proč jsi nebyl jako ti, kteří raději vše opustili?“

„Tys voják, svoboden, nemáš dětí, nemáš ženy; velká bída přišla na nás. Z města vyhnali nám pastýře milého Hrabaea,

a přišel arciděkan. Přemlouval, kázal a hřímal, aby nás přivedl na víru římskou; a když za celá čtyři léta nikoho nevyzískal, rozhněval se a požádal Chorvatů, kteří tu byli, za pomoc. Pak komisaři nad reformací celý Breynerovský regiment sem poslali. Neměli od nás odejít, pokud by celé město nebylo obráceno. Jednoho po druhém nás volali, těžkými pohrůžkami děsili, a když jim od nás bráněno, do vězení nás vsadili. Každý na rathouze kout, sklep, síň, vše bylo plničko vězňů. Po domích našich vojáci rozsázeni s dovolením, aby co chtěli, dělali. A dělali – krev tuhne – při pomyšlení –“

„Já dopovím – já jsem vinna –“ začala mdlým, chvějícím se hlasem nemocná žena. „Byla jsem sama, jediná, tři děti nedospělé, plačící, se čtvrtým v outěžku. Měla jsem ztratit muže, ochránce, všech nás živitele. Děti mě, ó mé děti – a žoldnéřové trápili a soužili, že křik se všude rozléhal – znáš-li lásku mateřskou, měl-lis ženu –“

Dojemem uchváccena umlkla. Kazatel nachýlil hlavu.

„V té bídě, v tom protivenství zapomněla jsem na všecko, já viděla jen trápení mužovo, já slyšela jen nářek dětí. Šla jsem a šly jiné, nebyla jsem sama před rathouzem a ani děkan ani kapitán nás neslyšeli. Tu jsme žadonili muže své ve vazbě – a oni umdleli – a odřekli se víry. Já jsem vinna – já. Však Hospodin mne potrestal; tři léta již zde malomocna se trápím. Děj se vůle jeho!“ – dodala tiše a zamknutí, přitiskla k sobě suchou rukou prudce dcerušku svou, k ní se tulící.

Vojíř maje hlavu sklopenou naslouchal. Na tváři jeho bylo viděti, jak bolestně ho upomínka na událost tu dojímá. Dceřiny oči byly zaroseny.

„Bůh neodepře milosrdenství svého,“ pravil temným hlasem kazatel a pohlédl na žalostící ženu.

Lidušku pohled ten, ne již kárový a přísný, ale jasný útrpností a milosrdenstvím, do duše pohnul.

„Potom se nám uvolnilo,“ jal se Vojíř dále mluviti, „měli jsme pokoj od nich, ale duše truchlila. Zůstali jsme věrní a tajně i času nočního vzývali jsme Hospodina jako otcové naši.

Pak přišli Sasové – velkou zádavu i spoustu způsobili, ale nám se u víře uvolnilo, jak vidíš, a doufáme. Z exilu mnozí se do vlasti navrátili, jako ty. Již zase volně zní slovo boží.“

„Ale dozní,“ dodal temně kazatel. „Nepřítel se vzmáhá, Valdštejn sbírá na Moravě.“

„Ty pak, z kterého kraje?“

„Ze zdejšího.“

Ale více nepověděl.

* * *

Tureček i jeho „synkové“ záhy si zjednali uznání celé posádky obecné i důstojníků. Osvědčili svou neohroženost a cvik ve věcech vojenských, byli nejlepšími rváči, pijany a kostkáři.

V umění tom ze všech nejvíce proslul Slovák Něčaj. Všude jej znali, toho dlouhého žoldnéře v usmoleném klobouce a v pruhovaných šaravarách u kolenou sdrhnutých, ozdobených otřepenými flenkami. Kdo jej jménem neznal, určil jej: „ten s rulíky“ nebo „kostkář“. Spletl po způsobu oteckém lesklé své černé vlasy, jež pilně sádlem mazával, ve dva copánky. Hrál vášnivě v kostky a ty když druhý jeho omrzely, vytáhl z pod kabátce „dvaatřicet loupežníků“, umazané, hrubě malované karty. Berkovec sháněl dobrodružství v krčmách a za děvčaty se fantil. Od té doby, co vypravoval o svém pobytu „na tom ostrově zrovna u Ameriky“, říkali mu druhové král aneb Milost královská.

„Kazatele“ teď mimo službu vojenskou málokdy na ulici bylo viděti.

„Hejže, Kubíku!“ křičel přes ulici Berkovec za nováčkem, jenž na zavolanou přišel. „Co dělá ,kazatel‘, na tebe ještě dá, kde dřepí?“

„Ten jeho měšťan je Bratr.“

„Hm,“ zasmál se šikovatel, „to má tedy společníka ku kanzionálu. Ten se toho teď namodlí na měsíce, ale mají prý tam hezkou dceru.“

„Ba ovšem, jako lusk. Viděl jsem ji.“

„Aj, kdo by to řekl; vida toho starého kocoura. Kde je to?“

„Tamtak!“ A Kubík ukázal dům.

Pokynuv nedbale hlavou, chvátil Berkovec naznačným směrem krokem lehkým, jako švihák, klobouk k pravému uchu. Za chvíliku ocitl se u Vojíře.

„Kazatel“ byl před tím k poručíkovi odešel. Ale Berkovec chtěl dcerušku vidět a proto usednuv, dal se do hovoru, který uměl pěkně zapřísti. Brzy přišli s měštanem v řeči na „kazatele“.

„Je tak hodný, ale vážný. Co je u nás, ještě se nezasmál. Zajisté ho stihl kdys velký zármutek.“

„Vojákuju s ním na třetí rok a já ho neviděl, aby se jen usmál. Není divu.“

„A nesvěří se –“

„Nám žádnému,“ Berkovec mluvil tónem nedbalým, „nám žádnému se nesvěřil. Co víme, máme od hejtmana. Zkusil mnoho. Však víte, za reformací. Starého otce zavřeli mu do smrdutého vězení, protože nechtěl přestoupiti, a tam skonal. Tehdy byl „kazatel“ právě pryč. Vrátil se, otce již nezastíhl – Měl mladou, hezkou ženu a nebyl s ní dlouho, a také se s ní neshledal. Císařtí vojáci ji zhanobili – utýrali. To není ovšem maličkost; přísahal prý pomstu, jak by ne, člověk by na potkání vraždil, a šel do ciziny. Slouží proti císařským, proč, to již uhodnete a bije se jako každý z nás.“

„A je Bratr?“

„Kacionál nosí pořád pod kabátcem, a je-li čas, čte i káže.“ A Berkovec se usmál. „Není s ním mnoho. Pořád vážný, bručivý, ale dobrý kamarád, spolehlivý.“

„Jak se jmenuje?“

„To nevím. Ale my mu říkáme „kazatel“, protože nás často kárá, zvláště přijdeme-li do vsi neb do města a chceme-li se tu, jak již bývá, povyrazit a namáhání si nahradit. Jakživ, co u nás je, ani slepičky nikomu nevzal, bloud, žíví se jen žol-

dem. Divný člověk, nezpívá, leda z kacionálu, nehraje, nešání se po tanci ani po děvčeti, haha! Ale bít se umí."

Za hovoru přišla do sínce Liduška, kteráž cizího žoldnéře pozorovavši chtěla uskočit, ale uslyševši, že tu řeč o kazateli, zůstala, nepozorována Berkovcem, jenž zády k ní seděl v jizbě.

Ted' uslyšela, co „kazatel“ zkoušel a vytrpěl; ženat, ztratil ženu i otce. Hluboký soucit zachvěl duší mladé dívky. Proto tak vážný, o samotě tak zamyslený a mlčelivý. A nemluví o neštěstí svém, nestýská si, sám a sám všecko snáší a nemá nikoho, komu by si požaloval, opuštěný potlouká se světem mezi chasou vojenskou. Zář utrpení ozářila tu vážnou, zamyslenou jeho hlavu. A je zbožný i dobrý.

Židle zašramotila. Berkovec vstal; a již zahlédl mladou dívku, jež leknutí se chtěla uskočit.

„Ój, pěkná růžičko! Mé srdíčko! Proč se schováváš?“ Chtěl ji za kulatou bradu vzít a nahlídnout jí do očí – tu stanul před nimi znenadání „kazatel“, jenž právě byl vkročil.

Berkovec nebyl bázlivec, zvláště ne před hezkým děvčetem, a tak snadno neustoupil, ale ten „kazatelův“ pohled, ta přísná tvář ho odzbrojila. Usmál se dvojsmyslně. Po svém si vyskládal, že „kazatel“ si dívku oblíbil a že žárlí. Nechtěl kamarádovi „škodit“, proto povolil.

„Jdu pro tebe, abych tě na světlo boží vytáhl. Ptají se po tobě všude.“

„Nedbám.“

„Tedy nepůjdeš?“

„Ne.“

„Inu, nedivím se,“ a Berkovec zasmáv se, pohlédl na Lidušku a odešel.

★ ★ ★

Setník Tureček již na čas tak srdečně se nezasmál, jako když mu Berkovec vypravoval, že si „kazatel“ děvče namlouvá. Patrně, že „Jeho Milost královská“ čirou pravdu svému představenému nemluvila, že mnohou věc vymyšlenou přidala.

Setník na židli smíchem sebou házel, břicho se mu otřásalo a černé oči se mu až zakalily.

„Inu to bych ho rád,“ a řeč hlasitým smíchem přerýval, „inu, to bych ho rád – viděl – toho brumlu – jak se k ní má –“ a smál se zas.

Setninou Turečkovou se to brzo rozneslo a mnohý vtip dobrý, hrubý i nepodařený kořenil zprávu tu. „Kazateli“ bylo asi třicet let a byl slušný muž, i nebylo by divu, kdyby láskou zahořel; ale tomu, kdo jeho povahu a vážné chování znal, bylo to nepochopitelnou, ba k smíchu.

Minulo několik dnů.

Na dřevěné pavlači, s níž na dvorek a malou zahradu za domem Vojířovým bylo vidět, seděla Lidka, vyšívajíc bílý krejzlík.

Vedle na stolici seděl „kazatel“ bez klobouku a zbraně, po domácku, nazíraje na ruce Liduščiny a její práci, kdež květ po květu bílou nití vyšíváný přirůstal.

Vanul vlažný vítr, na zahrádce se již tráva zazelenala, stromy se probouzely. Od západu vyvstával černavý mrak, rostl a oblohou se šířil, až kraj stínem svým pokryl.

Liduška vstala a hleděla k zataženému nebi, s něhož v dálí děšť se již řinul tmavými pruhy.

„To zkuste, jestliže odejdete, jak jsem dnes slyšela. Na stanou deště –“ začalo děvče.

„Jsme tomu zvyklí; a vy v městě si oddechnete, až nás tu nebude.“

Děvče se smutně usmálo.

„Vám je vše jedno, vy jste všude doma.“

„Všude jsou rádi, táhneme-li o dům dále.“

„Ale my na vás budeme vzpomínat.“

Dosud mluvil vojín, majc hlavu skloněnou. Ted upřel zrak svůj na děvče.

„Na mne –? Ale ty i rodiče – jste dobrí, a pak,“ dodal jaksi trpce, „nebyl jsem snad jako ti ostatní.“

„Ne, vy jste Bratr a neštastný.“

„Jak to víš?“ ptal se „kazatel“ prudce.

„Žoldněř, jenž byl před několika dny u nás, vypravoval – ó nemračte se – my s vámi – my jsme se s matkou za vás modlili,“ dodala tiše. Hlas její byl tak lahodný a mírný, ozývalo se v něm tolik opravdového soucitu. Byl to vlažný větríček, jenž ovanuv ztrnulou skalinu řídkou travičku její probouzí a rozechvívá.

„Bůh vám to odplatí, ale již ničeho neočekávám, mé dítě,“ pravil „kazatel“ mírně.

Několik krůpějí padlo na zábradlí pavlače.

Liduška smutná mlčela.

„Tys tak dobrá – já bych na vás vždy vzpomínal. Nezapomenu –“

„Nezapomenete?“

„Nevykej mi, tys mi sestrou,“ pravil hlasem tichým a měkkým, podávaje jí pravici. Cítil, jak hebká její ruka se chvěje. Umlkli.

Zášeřím zašuměl tichý, jarní déšť.

Náhle se „kazatel“ k Lidušce sklonil.

„Ty pláčeš? Proč pláčeš, Liduško?“

„Nevím – to jen tak –“ a nutila se do úsměvu; ale zas vytřeskly jí hojně slzy, zaštkala a vyběhla z pavlánu.

Překvapen hleděl za ní. Již dávno, dávno se mu srdce ne-rozechvělo citem tak libým; dnes mu zase po letech bylo jako někdy doma v kruhu rodinném; blaze bylo chvíle té v jeho duši. Ach nelze – nelze.

Toho večera se již Liduška neukázala.

Pozdě zvečera seděl v jizbě „kazatel“ s Vojířem a jeho manželkou. Chlapci a dceruška pokojně dřímajíce, volně oddychovali. Lidka byla do své komůrky odešla.

„Kazatel“ měl hlavu o dlaň opřenou. Všickni mlčeli po vážném hovoru.

„Bratře,“ jal se po chvíli Vojíř mluviti, „není ti tedy možná, abys zůstal?“

„Nikoliv.“

„Tys Bratr a válčíš.“

„Hřeším, ale Bůh mi snad odpustí; ne-li,“ dodal temně, „mně nelze jinak.“

„Mně patří msta, praví Hospodin.“

„Nemluv o pomstě, neupomínej mne na vči minulé. Ty nevíš –“

„Zůstaň u nás, snad se ti uvolní. Takhle na tom poli válečném máš stále utrpení minulé před očima.“ Zamlčel se, až po chvíli nesměle začal: „Snad jsi pozoroval, že naše děvče Lidka – snad víš –“

„Kazatel“ prudce sebou hnul a hleděl na městana.

„Svěřila se mně plačíc,“ ozvala se matka mdlým hlasem, „zapřisáhla mne, abych mlčela. Vím, že's počestný, že v lehkost neuvedeš –“

„Kazatel“ zavzdychal.

„Oh, jsem dost sklíčen, proč jiné musím ještě zarmucovat? Bůh vám žehnej, odpusťte mi. Toho já netušil. Sestru jsem u vás našel, ale vše ostatní minulo, ženy více nenajdu; měl jsem jednu a tu jsem na věky ztratil. Však víte,“ dodal temným hlasem.

„Zanech aspoň toho krvavého řemesla.“

„Nemožná! Ó, kdybyste věděli! Já se zařekl a vše splním; již není pomoci.“

Zase ticho, smutné ticho.

III

Na lukách před Hradcem v paprscích slunečních leskly se kopí a halapartny, helmy, šavle a krunýře jezdců. V ranním větru vlály praporce a „štandáry“, zvuky píštal a buben vesele se rozléhaly krajinou.

Plukovník, velitel hradecké posádky, obklopen vyššími důstojníky, přehlížel své vojsko.

Četa za četou, setnina za setninou táhla kolem malé vyvýšeniny, s které velitel vojáky své přehlížel.

Ted zazvučela veselá píseň do kroku - Turečkové.

Vše na nich čisto; zbraň se jen leskla. Setník seděl na své ryzce jako ulity, všeck jiný v čele své setniny. Plukovník kázal stanout a pokynul Turečkovi, jenž u volném, pěkném klusu na pahrbek vyjel.

Řady stály, a zraky všech obrátily se k městu, odkudž plným tryskem jezdec přijížděl. Již se blížil, bylo slyšet dusot, frkání konč, uzda spuštěna, udidlo bílou pěnou pokryto, kůň všeck zpocený, jen se z něho kouřilo. Jezdci ve větru vlál jeho modrý bandalér i péro na klobouku, kord po boku prudce se házel. Půda byla vlhká, bláto od kopyt koňských stříkalo jezdci až na ramena. Zaraziv na pahorku, podal uřícený posel plukovníkovi list; chvatně jej rozevřel a četl. Za okamžik dal nový rozkaz družině, důstojníci se rozjeli, od houfu k houfu, od setniny k setnině rozléhal se povел.

Vojsko táhlo rychlým krokem do města. Jen Tureček zůstav u plukovníka, jel mu po boku; rozmlouval s ním horlivě po celou cestu. Jednali o čemsi důležitém.

Neobyčejný ruch nastal po celém městě. „Odejdou, od-táhnou navždy!“

Velitel posádky dostal rozkaz, aby ihned vytáhl z Hradce a odebral se ku Praze urychleným pochodem. Valdštejn, sebrav u Znojma znamenitou sílu vojenskou, vytrhl do Čech, aby odtud Sasy vypudil. Sbory Chorvatů jeho překročily hranice, a potírajíce menší sbory saské připravovaly dráhu hlavnímu vojsku, mířícímu na Prahu, kterouž byl Arnim s hlavní mocí svou na podzim obsadil.

Nadto byli Sasové v Hradci vojskem Trčkovým ohrozeni, kteréž bylo po Náchodsku až za Jaroměř rozloženo. Dopoledne připraveno vše nejnutnější; okolo druhé hodiny vytrhli z Hradce.

Hudba hrála, praporce vlály.

Turečkové, něco mušketýrů a jízdy meškali dosud v městě.

Jim svěřena obtížná úloha, aby vozy, zavazadla a zásoby dopravili za posádkou.

Tureček všecky byl změněný; poroučel klidně a rozvážlivě. Přijímal zprávy, dohlížel ku přípravám. Vše dalo se za jeho dozoru neobyčejně rychle, takže okolo čtvrté hodiny vše bylo k odjezdu připraveno.

Ještě malé půl hodinky odpočinku. Turečkové naposled v Hradci popijeli. Hlučeli, smáli se a zpívali jako tehdy, když přitáhli. Něčaj, připravený již na pochod – neměl mnoho – tahal mušketýra jakéhosi za kabátec, nutě ho, aby s ním ještě zahrál v kostky, což když se mu nepodařilo, mrzutě zaklel, až konečně Kubíka ulovil.

Obkročmo sedíce proti sobě v začazené krčmě na hrubé lavici, bavili se „dvaatřiceti loupežníky“.

Nedaleko nich Slezan svlékal nový svůj kabátec, na který si byl onchdy vyhrál, a oblékal starý, jenž měl několik záplat, tam, kde se ho císařská halapartna v šarvátkách byla dotekla, a hučel polonahlas svou písničku.

Tou dobou byl „kazatel“ u Vojířů. Chlapci černohlávkové smutně se dívali na žoldnéře, jenž se přepasoval a plášt balil. Matka v lenošce, ruce majíc sepjaty, tiše se modlila. Vojíř, zamyslený a smutný, pomáhal Bratrovi.

Lídka přinesla něco zabaleného a nesměle mu podávala.

„Je to krejzlík, jeden květ nedošitý – včera, že tak – rychle –“ Marně hledala slov.

„Kazatel“ přijal dar a s ním podržel v ruce své ruku její, chvějící se. Pak pravicí chopiv se její hlavy, sklonil se k ní a políbil její čisté, bílé čelo.

„Pánbůh tě opatruj, sestřičko!“ Dále nemohl.

Venku zahlaholila polnice po prvé, bubny zavřily.

„Kazatel“ objal Vojíře i synky jeho, a tiskna hospodyně ruku, zašeptal: „Odpusťte a modlete se.“

Pak ještě jednou podal ruku svou plačící Lídce.

Slezan, přezuv právě střevíce, dupl si a chopil se zbraně.

Kubík také vstával. Něčaj maje oči vypouleny zdržoval jej horlivě:

„Tak ještě jednou vyhod, vždyť není dohráno.“

Ale druh jeho se mu vytrhl a lavici překotiv, kvapil z krčmy. Venku ozýval se již hluk vojska a buben. Něčaj, rudý v tváři, sbíral mrzutě po černé podlaze svých usmolcných „dvaatřicet loupežníků“.

Tureček objel nevelké své vojsko, prohlédl mužstvo i vozy. Zrak jeho se leskl, plné tváře zářily.

Ted povel, vykročili, buben zarachotil a píšťaly spustily, a již odměřený, pádný krok se rozléhal.

Turečkové ohlížejí se, kynou vesele děvčatům i paním.

Jen „kazatel“ na kraji třetí řady vážně kráčí před se hledě; ale ted blíží se k Vojířovu domu. Ve dveřích Lidka, bratři a otec! – Oh, jak je bledá, uplakaná! „Kazatel“ jí kyne, ohlíží se a po dlouhém, dlouhém čase usmál se po prvé. Viděla ten smutný a laskavý úsměv, který hluboko utkví v mladém srdci –

★ ★ ★

Plukovníkovi, jenž z Hradce vytáhl, bylo uloženo, aby přímo a co nejrychleji táhl ku Praze, což kdyby se mu snad nemožným stalo, aby k Litoměřicům zaměřil. Podobnou cestu přikázal plukovník také Turečkovi, jenž všemožně se snažil, aby stihl hlavní voj. Ale plukovník mohl rychleji se pohybovat; Turečkovi s vozy a zavazadly nešel pochod tak rychle před se. A před tím po dva dny pršelo, bídná cesta rozmokla a stala se téměř neschůdnou.

Táhli podél Labe. Dragoni, kteří byli předvojem, a mušketýři jevili mrzutost a nechut. Neradi se odloučili od vojska plukovníkova. Omrzela je obtížná služba, hučeli mezi scbou, že nedostatek pití a peněz, že to psí život. Žehrali na přísnost Turečkovu a jeho nespravedlivost. Stráž a těžší službu že jim jest konati, synků svých že šetří.

A všichni při tom myslili na Valdštejna a jeho tábor.

Slyšeli, jak velký žold platí, jak všeho v táboře jeho hojnost. Jen v řadách Turečků ještě hovor, ba i smích se ozýval.

Stmívalo se a dosud nevelel setník k odpočinku. Zahalený

v plášt, jel na křídle prve řady. Náhle zaraziv koně, kázal zastavit. Děšť ustal, ale tma více a více na krajinu se skláněla. V dali jako na obzoru bylo viděti rudou záplavu. Hořelo.

Tureček se zamračil. Díval se chvíli zamýšleně na oheň, pak kolem po krajině. Vpravo nedaleko na malém návrší bělal se v šeru dvorec.

Předvolav si poručika, velitele dragonů, vyptával se po přední stráži.

„Nevracejí se, snad zabloudili.“

„Anebo utekli, skřipači, mrtviny!“ odtušil příkře setník a podíval se přísně na poručíka. „Máte to kázeň, jak jsem pozoroval –“

Důstojník v tváři zrudl, mlčel však a na pokynutí odjel. Tureček zavolal si Kosořského, s nímž mimo službu velmi přátelsky žil a i ve službě mu tykal.

„Co myslíš, ten oheň –“

„Jistě plukovník si na cestu zapálil.“

„Anebo císařstí.“

Překvapen pohlédl poručík na setníka. „Pak by to jen ti čertovi chlapi – Chorvaté –“

„Pak bychom byli zaskočeni.“

„Snad, ale což naplat. Je-li les hustý, třeba prosekat.“

„Dobře, ale – což Turečkové?“

„Jako jindy, ale ti rejthaři a mušketýři –“

Setník popojel více stranou.

„Hm, pozoroval jsi? Jako berani strkají hlavy do sebe. Mrtviny – Přední stráže –“

„Ty se již nevrátí.“

„Zásoby?“

„Na den.“

Tureček zchmuřiv čelo, hladil si prudce černé kníry. Pak ještě chvíli tiše a tajně jednal s Kosořským.

Poté rozkázal několika jezdci, aby dvůr ohledali.

Za chvíli uhostil se Tureček se svým mužstvem do prostranného dvorce. Byl pustý. Nastala tmavá noc. Kosořský

rozestavil do dvora a kolem četné stráže, dnes samé synky od setniny Turečkovy. „Kazatel“ byl mezi nimi.

Před Turečky tu zajisté již byli loupeživí hosté. Vše vybito, okna, namnoze i dvěře vytlučeny, podlaha, pod níž drancovníci peníze hledali, vytrhána. V celém stavení ani človíčka, v chlévech ani kůzletec. V největší prostorné jizbě hořely dva ohně, kteréž vojáci rozštípanými prkny vytrhané podlahy živili. Na pláštích kol jednoho rozložila se část Turečků, k druhému, blíže dveří zasedli mušketýři a několik dragonů. Ostatní jinde se uložili u ohňů. Pojedše něco a žízeň uhasivše, tak jak byli, ublácení, ustrojení, natáhli se Turečkové a zdálo se, že pevně usnuli. Jen Berkovec a tři ještě, kouříc, bděli. Ti u druhého ohně buď mlčeli, buď polonahlas lhostejně hovořili. Berkovec jen někdy, jako náhodou, úkosem na ně se podíval. Ohně veselé praskaly; rozbitymi okny valil se kouř, jenž tmou venku, pokud zář padala, se bělal, až ve tmách zanikal.

Berkovec, jenž až dosud druhý své hovorem bavil, umlkl, hlava podřímuječí klesla mu na prsa. Krátká dýmka jeho, již dosud v zubech držel, pokyvující se, vyhasla. Venku za hvízdal vítr, ohně vzplanuly a dým větrem sražený valil se do jizby.

Na dvoře zahřměla rána.

Mžikem vyskočili mušketýři a dragoni válečně vzkřiknuvše, ale již bleskem vyskočil také Berkovec a volal:

„Do zbraně! Zrada!“

Mušketýři byli překvapeni. Domnivali se, že Turečkové spí, že je snadno přepadnou, ale již stáli v pevném šiku ti díblovi hoši ozbrojeni, k boji hotovi a v čele jich Berkovec s napřaženou halapartnou.

Ze dvora hluk a křik, řinkot zbraně, několik střelných ran zahučelo pustou, hluchou nocí. I v jizbě strhl se boj.

Ostražitý, zkušený důstojník všiml si všeho tak, že nepozorovali jeho nedůvěru a ostražitost. V širém poli neodvážili se ani prchnout a prapor opustit, ani na Turečky udeřiti. Noc

a místo příhodné, jakým dvorec byl, měly k tomu posloužiti.

Vše bylo tajně ujednáno. Ale Tureček nespal. Když poručík dragonský chtěl přepadnouti stráže, a rána, znamení těm, již uvnitř byli, aby Turečky současně přepadli, vypálena, vyřítil se setník se svými a ostatek Kosořský dokonal. Berkovec i jeho vybraní věděli o všem, a proto byli na ránu již v šiku a překvapili ty, kteří jím strojili úklady. Již couvali mušketýři ke dveřím, statně se bránice; v tom divoký křik na chodbě, jím za zády, a brzo i s té strany skličeni jsou Turečky, jež vedl sám setník.

„Vzdejte se, rebelové!“ zařval.

Jejich poddůstojník vykřikl: „Slibte milost!“

Tureček bez klobouku, s pocuchanými vlasy, maje krvavý kord v pravici, stál před svými, ozářen planoucím ohněm.

„Bestie! Milost, vyjednávat! Mrtviny – složte zbraň anebo –“

Žoldnéři chápali se urputně své zbraně, náhle však jim ruka sklesla. Ztrnule, zděšeně hleděli na Turečka.

Na šišatém jeho čele rdělo se znamení jako dva rudé zkřížené meče. Jeho snědá tvář od zlosti ubledla, černé oko sršelo blesky a na tom bledém čele –

Slýchali o tom znamení, ale smáli se té řeči. Teď naskočilo, vzplanulo – Znamenaný –

Mlčky a zasmušile složili zbraň k nohám setníkovým.

„Ode dveří do druhého kouta!“ velel.

Stateční a drsní žoldnéřové poslouchali jako děti.

„Berkovče, rozestav stráže.“

V tom vkročil Kosořský se svou četou vedoucí odzbrojené odbojníky, na dvoře přemožené. Mnohý z nich byl raněn, jako důstojník dragonský, vůdce vzpoury, jemuž od pravého ucha po tváři a hrdle srčela krev.

Postavili je k ostatním do kouta.

„Prohledejte dvůr a spočítejte škodu.“

Tureček měřil planoucím svým okem odbojníky. Dragon, bledý ztrátou krve, vzdorovitě hleděl setníkovi do tváře.

Kosořský vrátil se z prohlídky.

„Nikoho jsme nenašli ve skrýši. Patnáct těch tenitentů bud mrtvých, bud raněných na dvoře. Našich pět mrtvých, sedm raněných. Jsou již obslouženi.“

Tureček hrozně zaklel, uslyšev o ztrátě svých synků. Oči jen hořely a znamení na čele zardělo se mu prudčeji. Pokynul šesti mušketýrům.

„Vyvedte je,“ velel Turečkům. „I toho tu,“ a ukázal na poručíka, šikovatele a desátníky. „Dva ať svítí. Berkovče, vezmi dvanácte synků, nabijte muškety a dáte těm šesti.“

Stalo se.

Na dvoře postavili u zdi vedlejšího stavení důstojníka. Dva mušketýři opodál svítili na cíl střelby šesti druhům, obklíčeným Turečky.

Vše poslouchalo jako slepo. Tureček velel, nebylo odmluvy.

„Brzo, dokud nepadnu,“ volal dragon, umdlený ztrátou krve. Tureček díval se s okna. Kývnul kordem, rány zahoukaly a důstojník svalil se k zemi. Na jeho místo postaven šikovatel od mušketýrů. Setník kývnul zas, černou nocí hřměly rány, a opět kynul – rány – bílý dým válel se vzduchem ozářeným planoucími poleny.

V jizbě ticho.

Trest byl vykonán, čelní z odbojníků popraveni.

Tureček stanuv uprostřed jizby, pichlavým zrakem prohlížel mušketýra po mušketýru.

Mnohý z nich, jenž tolikrát smrti v tvář hleděl, zachvěl se a zrak sklopil.

„Kostky!“ velel setník.

Něčaj podal své.

Setník odpočítav deset mušketýrů velel jim, aby přistoupivše na přincseném bubnu metali.

Žoldnéři věděli, co to je.

Metali – bylo ticho, jen oheň praskal. Turečkové zvědavě hleděli na kůži.

„Dvě,“ ozval se mušketýr. Oddychl si, tvář se mu vyjasnila.

„Šest –“ metající to číslo nevyslovil. Hrdlo se mu stáhlo.

„Zlé číslo,“ dodal Něčaj.

A tak metali ostatní a všickni měli méně než šest. Pak jiných zas deset a zas deset, až zbyli dva –

„Ušetř jich,“ žádal Kosořský.

„Metat!“ velel Tureček.

Jednomu padla kostka a ukázala dvě, druhému tři.

Bylo dohráno, čtyři životy prohrány.

„Justici až ráno. Zatím zavřete šestky a trojku a opatrujte je!“ velel setník.

Tak trestal Tureček.

Stráže znova rozestaveny, mrtvoly a ranění z jizby vyklizeni. Na oheň znova přiloženo; kolem rozložili se Turečkové. Brzo utichl jejich hovor.

I setník se upokojil, znamení na čele mu zbledlo.

Na otepi slámy spal ve vedlejší jizbě, pokojně oddychuje. Venku tmavá noc. Na dvorské zdi černala se dlouhá postava opřená o halapartnu.

Hleděla do pusté noci. Tam v dálí rděla se záplava a opodál druhá. Hořely dvě vesnice.

„Kazatel!“ tam upřeně hleděl. Pak ozval se pustým tichem jeho smutný zpěv:

Všemohoucí, věčný Bože,
vzhlédníž na zemi českú,
svůj veliký hněv odlože,
zjev jí svú milost všecku!

IV

Den zasmušilý, přes tu chvíli poprchávalo. Smutno, hroznno bylo v pustém dvoře. Ti, kteří z Turečků v noci byli raněni, převazovali své rány aneb seděli obvázáni v jizbě u planoucího ohně. Několik druhů jejich kopalo za dvorcem jámu padlým druhům. Zabitých a odpravených odbojníků nikdo si ne-

všiml. Zkrvavená jejich těla přitažena ku stodole, kdež měla zůstat ptákům za lup. U stodoly na trámě visela těla čtyř mušketýrů, kteří pro odboj decimováni život svůj v kostkách prohráli.

Tureček připravoval vše zas k odchodu, zamýšlen a mrzut. Událostí touto byl nucen celý den se ve dvoře zdržeti, což mohlo mít nejhorší následky. Stráž oznamovala, že v noci viděla v okolí požáry. Zajisté jsou císařští nabízku. Proto vyslal na výzvědy několik žoldnéřů, kteří vsedli na dragonské koně. Mezi nimi také Slezan.

Bylo k poledni, když jeden z vyslaných jezdců vjel úprkem do dvora a oznamoval, že viděl houf Chorvatů.

Za tímto jezdcem přicválali brzo ostatní. Byli tu všichni až na jednoho, jenž se nevracel a nevrátil.

„Dal se zaskočiti,“ pravil setník. „Přitrhnou; nuže, hoši, bude dílo.“

Odpoledne přitáhl skutečně houf císařský aspoň dvakrát tak četný jako byl Turečkův. Velitel žádal, aby posádka dvorská se vzdala.

Setník sám vystoupiv na zed, vypálil na nepřítele těžkou bambitku a zvolal velikým hlasem, až mu hrdlo zrudlo: „Tak odpovídá Tureček!“

„Tureček! Tureček!“ zvolali císařští; rány rachotily, několik koulí svištělo kolem hlavy setníkovy, jenž klidně se zdi sestoupil. Vojáci jeho hleděli naň s úctou i bázni. Nezrani-telný –

Mušketýři rozděleni mezi Turečky, aby netvořili samostatný zástup, který by v boji byl nespolehlivý.

Ještě toho dne se Chorvaté odvážili útoku. Bojovali zběsile, aby se zmocnili nenáviděného Turečka.

Ale „synkové“ vedeni svým osvědčeným „tatíkem“ nedali se. Na večer toho dne rozdáno poslední jídlo. Zásoby došly a v celém domě nebylo ani skývy ani pazourku.

„No, mnohý z nás již slunce neuvidí,“ pravil jeden z Turečků, když večer seděli při ohni.

Slovák přepočítal svých „dvaatřicet loupežníků“, zdali některého dnes při hájení dvorce neztratil.

„Něčaji,“ pravil Berkovec, chopiv jej za rameno, „vid, to budou zejtra krvavé špády!“ a ukázal na kord vedle na zemi ležící. Usmíval se. Druhého dne statečně bojováno. Ačkoliv Turečkové hladem trpěli, přece neochabli. Než udržeti se nebylo možná; třeba se rozhodnout. A rozhodli se tak, jak setník jejich očekával. Šero večerní ozářeno bleskem výstřelů; hluk a křik bojujících ozýval se pustou krajinou.

Turečkové v pevném, dobře složeném šiku vyrazili ze dvorce. Nastal zoufalý boj. Oddíl Chorvatů vnikl již do stavení a Turečkové, klestice sobě dráhu, zaslechli ještě divoký jásot nepřátel. Zablesklo se, řev boje přehlušil hromový výbuch – rána, jež vzduchem i zemí zatřásla. Vše se zachvělo.

Jásot Chorvatů ve dvorci umlkl; budova hlavní vyhozena do povětří a v ssutinách jejich zahynuli mnozí nepřátelé. Nastal děsný zmatek, kteréhož Turečkové, na vše připraveni, jak náleží využili. Dobře to poručík Kosořský vyvedl. Nastala noc, však stíny její zaplašil mocný požár. Dvorec byl v jednom plameni, svítě bojujícím hroznou pochodní. Dlouho do noci ozýval se pustou krajinou řev bitevní.

★ ★ ★

Zachmuřeným nebem pronikl na východě bledý pruh ohlašující, že nastává den. Pochmurno, sychravo. Do nedávna pršelo, cesta rozmokla, jedna kalužina. Kraj rovinatý byl pustý, jako vymřelý. Po břehu labském proti vodě ubíral se houfec mužů buď v pláště se halících, buď v prostém kabátci před ranním chladem a vlhkem se krčících. V šeru černalo se jim nad hlavami několik halaparten a mušket. Turečkové. Vpředu na dragonském koni jel Slezan tváře bledé, oka kalného. Vedle něho vedl Kubík setníkovu ryzku, nesoucí na hřbetě nějaký balík. Kůň kráčel s hlavou sklopenou, klopýtavě, čím dálé tím volněji, často se zastavuje. Náhle jako by

o kámen zakopl, zamotal se a klesl do bláta. Slezan zarazil. Kubík obrátil se po mužích právě ho došedších. Nesli něco.

„Již nemůže,“ pravil Kubík, „a nevstane. Ztratila za noc mnoho krve. Pozdě jsme to zpozorovali. Co s ní?“ Berkovec, jenž měl hlavu ledabyle obvázanou, obrátil se k mužům, kteří na čtyřech halapartnách něco v plášti zabaleného nesli.

Přistoupiv, odhrnul plášt a naklonil se k tváři na smrt bledé.

„Pane setníku, ryzka klesla a nemůže – nevstane.“

Tureček, těžce rančný, otevřel oči.

„Doneste mne k ní!“ pravil tichým hlasem. Stalo se. „Ryzko!“ zavolal co možná mu nejhlasitěji.

Rančný kůň na ten hlas pozvedl namáhavě hlavu svou a mdlé velké jeho oko obrátilo se po milém pánovi.

Tureček odvrátil hlavu.

„Ať se netrápí – zastřelte – doneste mne dále.“ Průvod se hnul kupředu. Jeden z Turečků, Vacek, zůstal. Setník ležel tiše, mžikal očima jako ten, jenž obávaje se, výstřel očekává.

Rána zahučela. Tureček zamhouřil oči.

Balík, kterýž ryzka nesla, přiložen na koně Slezanova.

I bledý pruh na východě zmizel. Od severu valila se černá mračna, studený vítr hvízdal vlhkým vzduchem. Labe na břeh vystupujíc ztemna hučelo. Červené vrbové proutí stálo již ve vodě, zmítáno rudými kalnými vlnami, jejichž špinavá pěna u křovin se usazovala. Houfec Turečků táhl tím neveselým krajem zvolna dále. Všech mužů bylo osm: setník Tureček, Berkovec, „kazatel“, Slezan, Něčaj, Kubík, Sekera a Vacek.

Při výpadu ze dvorce padla většina Turečkových žoldnéřů. Mnozí vysekavše se, rozprchli se, jen tito při sobě zůstali. Druhý den již prchali, až dnes dostali se k Labi. Všichni byli více méně poraněni, nejmíce Slezan; Turečkova rána byla smrtelná. Nebyl s to, aby v sedle se udržel. „Synkové“, nechtice ho v bídě opustiti, naložili jej na nosidla ze čtyř halaparten zrobenná, jež dva a dva střídavě nesli. Tak jen po málu

cesty ubývalo, ač bylo třeba spěchu, neb jim v patách hnali se Chorvaté. Směr cesty udal sám setník. Směrem původním po Labi dolů prchati nebylo možná. Tam by zajisté padli císařským do rukou.

Setník byl mučen velikou žízní. Přes tu chvíli ten neb onen z jeho „synků“ odešel k Labi, odkudž přinesl v klobouku kalně vody, kterouž Tureček hltavě pil. Žoldnéře zase trápil hlad, nadto velice byli unaveni a mdlí, takže jim nohy více a více v blátě vázly. Kraj byl pustý, vesnice, které opodál zahledli, vypáleny. Odpoledne konečně zahledli chalupu na břehu labském. Vojáci si oddechli; nepomýšleli více na Chorvaty, neb tělo jejich bylo tak zmořeno, že touha po jídle a spaní zaplašovala obavu před pronásledováním. Chalupa pusta, na sesutí. Ihned rozdělán uprostřed jizby oheň a nedaleko ustlali setníkovi lože co možná nejpohodlnější. Odkryli plášt. Polituj Bože, jak byl zohaven! Noha roztříštěna, levá ruka zdrcena.

„Kazatel“, proslulý v setnině ranhojič, roztrhav svou jedinou košili, vymyl rány a pokud s to byl, převázal.

Tureček blcdl, hryzal se do rtů, oči zavíral; pak byl na chvíli bez scbe.

Tak učinil „kazatel“ i Slezanovi, jenž také na noze, ač méně nebezpečně, byl raněn. Ostatní sami scbe obstarávali, vespolek sobě pomáhajíce. Mezitím Vacek, sňav s dragonského koně uzel, v síni něco kutil. Za chvíli přinesl hodný kus vymytého masa. Všichni se divili.

„Kdes? –“

„Pst!“ a ukazoval na setníka, „z ryzky“. Bylo toho málo na tolik hladových mužů, ale hlad přece zahnali.

Berkovec byl velitelem.

„Vacku, posediš u hejtmana, Kubík půjde ven na stráž. Za hodinu vás vystřídáme.“ Za malou chvíli spali všichni, jako by je do vody hodil. Vacek seděl u hlavy setníkovy, tvář svou o dlaň opíraje.

„Kdo je to?“ ptal se po chvíli Tureček, vzpamatovav se.

„Já, Vacek, pane –“

„Kde jsou hoši?“

„Zdřimli si, jsme teď v jistotě.“

Setník umlkl, ale zasípal tiše bolestí. Pak pravil:

„Vacku, udělej mi něco k vůli –“

„S radostí, pane setníku.“

„Mám bolesti – nevyjdu z toho – doraz mne!“

Vacek sebou trhl a zděšeně pohlédl na Turečka. Tvář jeho na smrt bledá, těžce oddychoval.

„Uděláš?“

„Ale, pane – jak by bylo možná – spíše sebe bouchnu.“

„Babo,“ mumlal Tureček a zamhouřil oči.

Chvíle za chvílí ubíhala zvolna a plíživě. Rozbitými okénky bylo vidět hustý déšť a pod přístřeškem na záspí stráží přecházejícího Kubíka. V stromech u chalupy šuměl vítr, rozvodněná Labe hučelo temně a hrozivě. Asi za hodinu stráže se vystřídaly. Berkovec odešel na zásep, „kazatel“ usedl k setníkovi. „Synkové“ spali.

„Kazatel“ vyňav zpod náprsi svůj kacionál, jal se polohnulas odříkávati modlitbu. Za chvíli, když umlkl, pravil tiše Tureček:

„Kazateli, vyjdu-li?“

„Jak se Bohu zalibí. Ale není prostředku, však jste muž.“

„Umím umřít – je dobré – já se proto ptám, že vás zdržují, jděte.“

„Umíme také umřít.“

Setník pohlédl na „kazatele“ a v pohledu tom zaleskl se zážeh radosti.

Berkovec vstoupil kvapně do jizby.

„Vstaňte, hoši, voda jde.“ Všichni vyběhli ven. Labe valilo se již ze břehů, luka zalévajíc. Hnalo se blíž a blížc. „Někde se mračna protrhla.“

„Jest čas, abychom táhli,“ mínil Kubík.

„Snadno bychom ještě vyvázli, ale – bez něho,“ prohodil Sekera.

„Jak to myslíš?“ ptal se prudce „kazatel“.

„No, poneseme-li setníka, neujdeme vlnám.“

„Chtěl, abych ho dorazil.“

„A mne žádal, abychom šli bez něho; nechce nám překážet, rozumíte?“

„Dobrák!“ pravil Něčaj s Berkovcem najednou.

„Co tedy?“ ptal se Šekera.

„Chceš-li, táhni si. On nás nikdy neopustil, a teď chtěl spíše jako pes o samotě zajít, abychom jen my —“ pravil prudce „kazatel“.

„Zrovna tak myslím,“ pravil Berkovec.

„Tu je naše útočiště.“ Ukazoval na nedaleký pahorek.

„Tedy se tam stěhujme,“ zvolal Vacek; a již kvapili do chatrče.

Muže ty nepohnul pláč žen a dítěk, ale cit přátelství, oddanost a vděčnost dosud žily v jejich srdci. Nastalo stěhování. Asi deset kroků za chalupou vyvýšen byl břeh labský v dosti strmý pahrbek, jenž spadal k Labi srázně, k chatrči však povlovně se skláněje. Na vrchu jeho stály čtyři mocné, staré olše, z nichž tři rostly při sobě jako rodné sestry. Na straně k řece černalo se husté křoví olšové. Tam Turečkové vynesli pláště své, zbraň, suché dříví, balík s prachem a doutnáky, a nádoby, jež v chalupě našli. U olše o samotě stojící přivázali koně Slezanova. Mezi mocnými haluzemi probouzejících se olší rozepjali pláště a pod ten improvizovaný stan uložili setníka. Byli již všichni pod olšemi, jen Berkovec dlel ještě v chalupě. Když konečně i on na pahorek dobíhal, sáhala mu voda pod kotníky.

„V té haluzině byl rybář – ale darmo jsem každou štěrbinu prohledal; nikde ani necek, neřku-li člunu.“ Děšť ustal, jen vítr hučel v korunách stromů. Rozdělali oheň. Nastala noc, tmou hučela divá řeka.

Byly to neveselé chvíle, jež poslední z Turečkovy setniny trávili na opuštěném pahrbku, ve tmách nočních, obklíčeni vodní spoustou. Oheň sem tam po větru plápolající žoldnéře chránil před chladem nočním a ozařoval pahorek i vodu. Na tmavých kmenech olší kmitalo se rudé jeho světlo, střídajíc se s černými stíny, a odráželo se na vlnách, jichž konce viděti nebylo. Mizely ve tmách jakoby nekonečné; dále pak krajina zahalena pustou tmou.

Voda stoupajíc syčela a šuměla, temný její hukot ozýval se jako šum obrovského vodopádu. Pokud v nejisté záři ohně bylo viděti, stála chalupa již dopolou ve vodě. Sekera seděl nejníže, bedlivým okem pozoruje vodu. Pod samými olšemi ležel Tureček, jemuž se přitížilo. Rány se zapálily. U něho seděl „kazatel“ a opodál u ohně rozložili se ostatní. Sekera poscdnuv výše, obrátil se k sedícím druhům:

„Voda stoupá. Bude-li tak jí přibývat, polezeme brzo na olše.“

„Takhle bych nerad umřel,“ prohodil Berkovec. „To bych raději tam u dvorce –“

„Těm tam je dnes lépe.“

„Ten nás omýlil, ten dvorec; ale ti psi mušketýři! Baby – vzdali se do jednoho!“

„Ale toho sobě,“ mluvil Vacek, „přátelé, více vážím, než kdybych deset Chorvatů skolil. Jednou ranou se ten mušketýr svalil. Ničema. Čal on si po našem lejtnantovi.“

„Snad jen Kosořského ranil a –“

„Ó ne, dobře mřífil, zrovna do hlavy. To mu odpustiti nemohl, šelma, že je ve dvoře se setníkem zkrotil. Ale Pán Bůh to chtěl – já se tu zrovna namanul, a dal jsem mu škampu.“

„Škoda Kosořského, z toho by byl setník!“

„Někteří se zamračili, jiní obrátili se v tu stranu, kde setník ležel. Z podpláští viděti bylo tvář na smrt bledou.“

„Do rána tak,“ šeptal Kubík.

„Tak přece kouli neušel a – znamenaný.“

„Byl bych hrdý na to, kdybych po těle měl tolik jizev jako on,“ pravil Berkovec.

„Byl to přece jen nejlepší setník – přisám, – mít nohu a ruku rozdracenou a držeti se ještě takový čas v sedle a vyvésti nás –“

„Voda stoupá,“ oznamoval Sekera výše poseduje. U olše zařehtal chvějící se kůň. Žoldnéřové umlkli.

„Kazatel“ sehnut, aby zář padala mu na knížku, hleděl do kancionálu. Neviděl písmen, ale viděl květ vedle květu pěkně vyšívaný – jeden nevyšitý.

Tak díval se upřeně a zamýšleně dlouho na prostý ten dárek. Před očima kmitla se mu bledá a smutná tvář sličné dívky. Kmitli se černohlávkové – zbožná rodina Vojířova, život klidný, láskyplný. Berkovec se přiblížil. „Kazatel“ kvapně zavřel kancionál.

„Spí-li?“ ptal se šikovatel.

Setník tiše zasténal.

„Jak je vám, pane setníku?“ ptal se Berkovec. Byl vážný a zamýšlený, bývalá veselost jej opustila.

„Dobře,“ a Tureček chtěl se usínáti. „Kde jsou hoši?“

„Tu jsme, tu.“ Kynuli na Sekeru.

„Hoši, rozdělte se, co mám – Studente – tvůj bude – kord a bandalér. Děkuji vám, že – jen mne vodě nenechte.“ Umlkl.

„My vás ncopustíme.“

„Synkové“ již tatíka svého neopustili tušice, že hodina jeho se blíží. Něčaj i Kubík seděli, ruce majíce sepjaty, jako by se modlili, druzí hleděli buď do země, neb na tvář setníkovu, jenž vědomí pozbýval. Stal se okolí svého nevšímavým, konec blížil se kvapně. Berkovec ještě promluvil k němu několik slov, však odpovědi neuslyšel. Oheň praskal, voda hučela. Noc ubíhala. Dech Turečkův měnil se v chrapot. Šcřilo se, když statečný setník vypustil ducha. „Kazatel“ zatlačil mu oči, Berkovec zakryl bledě žlutavou tvář širokým pláštěm.

„Jak se sluší dokonal, na poctivé rány,“ pravil temným hlasem Sekera. Něčaj odstoupiv, opřel se o kmen olše a hleděl na spoustu vod. Tenkráte dobře neviděl, maje oči zakaleny. Kubík a „kazatel“ se tiše modlili. Všem bylo úzko. Svítalo a Turečkové halapartnami hrabali hrob pod olšemi milému setníkovi. Nenechali ho vodě. „Mrtvina,“ hučel dojatý Něčaj, když sypali na tělo hlínou. Berkovec kordem setníkovým uťal mocnou haluz olšovou, již do hlav čerstvého hrobu pevně zasadil. Po Turečkovi zbyly dva kabátce, plášt, klobouk a váček dukátů, oč se, vyjma Berkovce, kostkou rozdělili. Nastal den. „Jeho milost“ student ochotně uznán za velitele, jsa k úřadu tomu samým setníkem, jenž mu kord odevzdal, určen.

Svolal druhy na radu. „Co ted?“

„Což jiného než čekati, až voda o něco opadne.“

„A jísti?“

„Máme koně.“ V tom se za olšemi ozval hlasitý pokřik. Kubík dohlédaje ku koni, kvapil na zavolání Berkovcovo; ale sklouznuv na vlhké půdě sjízděl po příkrém svahu. Byl by se nemile zkoupal, kdyby se nebyl hustého křoví zachytíl.

„Pojďte sem, pojďte!“ křičel, vstávaje všecek umazán.

Uzřeli prostranný člun, jenž na řetízku k mladé olši přivázán, mezi křovím na vlnách se zmítal.

„Vyhráno!“ zajásal Berkovec.

Člun byl vytažen k olším a na příhodné místo, odkudž snáze bylo vyplouti. Mnozí radili, aby se ještě vyčkalo, až voda opadne.

„Proti proudu nemůžeme a dolů nesmíme.“

„To dobře,“ vyvracel Vacek, „ale čekati je nebezpečno a pak potrava. Zatím také mohou Chorvaté dojít až sem, a pak jsme v pasti. Jedme dolů šourem, přirazíme ke břehu, a pak už je snadno.“

„Ale člun je nejvíce na šest osob.“

„Sedm snesc a koně patrně nevezmeme.“

„Co s ním?“

„Odvažme ho. Zatím ať se na mladé travičce pase a pak ať běží.“

„Voda nás strhne.“

„Aj tolik veslařů.“

„Nabijte mušketý!“ velel Berkovec. „Dva hrnce a balík s prachem, hajdy!“

Ještě jednou a naposled podívali se tam, kde setník Tureček odpočíval.

„S Bohem, tatíku!“ Byli vážni a smutni.

Uvolněný kůň přiběhnul až na pokraj vody temně zaříčel. Již je prudké Labe unášelo.

Hrubými, nedostatečnými vesly, jež sobě z prknek byli přitesali, a halapartnami rozháněli bouřlivé vlny, aby lodku k břehu zařídili. Slezan, jenž pracovati nemohl, vybíral se Sekerou vodu, již lodka nabrala. Byla příliš obtížena, takže jen okrajem nad vodu vynikala.

„Shodte balík!“ velel Berkovec, a prach s doutnáky zmizel ve vlnách. Jedno veslo se zlomilo. Pomalu a za velkého namáhání vzdalovali se více a více středu řeky, kamž je byl proud strhl. Lod rychle ubíhala. Brzo zmizel zrakům kůň, pahorek i olše, křovinaté břehy nazad jen ubíhaly.

„Lodky!“ vzkřikl Kubík, hledě dolů po řece.

„Císařtí!“ dodal Vacek. „Je zle!“

„Nechte vesel, ať se dostaneme do proudu.“

Bylo viděti čtyři lodky plné vojáků, kteří mířili k protějšímu břehu. Zpozorovavše Turečky, snažili se, aby je zaskočili. Proud jim v tom překážel, ale byli na dostřel.

„Pozor, čtyři k mušketám! Palce!“

Rány zahřměly, ale i nepřátelé vypálili. Nastal zmatek na obou stranách.

Sekera zavrávoral, a než se kdo nadál, překotil se do vody a více se neukázal. Císařtí střelili znova, ale Turečkové byli již mimo dostřel.

Všichni byli zaraženi nad ztrátou.

„Nebylo mu pomoci. To zle a tamhle Hradec!“ zvolal Berkovec.

„Ty krvácíš, „kazateli“?“

„Krvácím na noze,“ a hleděl na Bílou věž hradeckou.

„Slezane, pomoz mu, ostatní k veslům. Teď se nesmíme ku břehu dostati. Proklatě!“

Ted, když si toho nepřáli, hnaly je vlny ke břehu a marné bylo všecko namáhání.

„U dás,“ a Berkovec nedoklel. Trhlo to jimi, že všichni zavrávorali. Proudem hnala se voda do člunu, jenž narazil o mohutný kůl. Pro štěstí nebylo daleko ke břehu.

Všichni se zachránili. Slezanovi pomohl Berkovec a Kubík.

Byli asi čtvrt hodiny nad městem. Po nepřátelích ani stopy. Kus od břehu zahledli rybářskou chatrč, k níž zamířili pro močeni a zimou se chvějíce. „Kazatele“ a Slezana bylo třeba v chůzi podporovati.

V chatrči byl starý rybář a klučina. Hrozbou a dukátem dostali, čeho nejvíce jim bylo třeba. Zle však bylo se Slezanem a „kazatelem“. Nebylo pomyšlení, aby s druhy obtížnou a nebezpečnou cestu i nadále podstoupili, a opustit je –?

Berkovec zahlédl na poličce starou postilu. Vytrhnuv kus čistého papíru olovem něco naň psal. Pak vyvolav si klučinu do síně, tiše mu něco nakazoval, penízem ho obdarovav. Hoch odkvapil. Asi za hodinu vstoupil Vojíř do malé jizby a přímo chvátal ke „kazateli“, jenž mile překvapen, Bratrovi tiskl ruku.

Večer nastalo loučení. Nebylo jinak možná.

„Jeden po druhém z Turečků upřímně tiskl „kazateli“ i Slezanovi ruku.

„Turečkové, smutně končíme!“ pravil Berkovec.

Udali směr cesty a místo, kde se měli sejít. „Kazatel“ i Slezan slíbili, jakmile se vyhojí, že druhy své vynajdou.

Berkovec se usmál. Do vozu, jenž před chatrčí čekal, naložen „kazatel“. Ještě stisknutí ruky – vůz zarachotil a brzo zmizel ve tmách.

Slezan přestrojiv se, zůstal v péči rybářově za dobrý peníz a na přímluvu váženého měšťana Vojíře.

„Kazatel umřel,“ pravil Berkovec usmívaje se.

„Jak to?“

„Má v Hradci panenku a pro ni zapomene na rozbitou setninu Turečkovu.“

„Je ho škoda,“ mínil Něčaj, sbíráje svých „dvaatřicet loupežníků“, jež se mu v Labi promočily a jež teď sušil.

Odpočinuvše si ještě asi hodinu, odešli před půlnocí poslední Turečkové: Berkovec, Něčaj, Kubík a Vacek.

Císařští myslili, že jistě zahynuli ve vlnách.

* * *

V domácnosti Vojířově se zase vyjasnilo. Co „kazatel“ odešel, bylo tam smutno. Dcera všecka byla změněna, potajmu se soužila. Nadto dokonala chorá matka. Na smrtelném loži pravila svému muži: „Naši přátelé jsou vypuzeni. Nastane zase pronásledování. Až mne pochováte, vystěhuj se.“ A Vojíř slíbil.

Vyjasnilo se, že „kazatel“ přišel, snímž se již v duchu na věky rozžehnali. Skryli jej a tak bedlivě ho ošetřovali, že když léto nastalo, úplně byl zdráv. Za letního odpoledne vstoupil k němu samotnému do komůrky Vojíř.

„Bratře,“ pravil, „čekali jsme, až se pozdraviš. Nyní se tak stalo, a proto tobě oznamuji, že jsem se vyprodal a že co nevidět se s rodinou svou do Slezska postěhuji, kdež mi bude možná veřejně vzývati Boha po své vře.“

„Kazatel“ poslouchal, maje hlavu sklopenou; pak podávaje Vojířovi pravici, řekl: „Vezmeš mne s sebou?“

Vojíř objal Bratra.

„Nyní spokojeně opustím vlast. Jsem šedivý a obával jsem se, kdyby mne v cizině Pánbůh povolal, že mé děti ubohé – ale teď budou mít ochránce.“

„Jednou jsem se již, otče, přemohl. Byl to krušný boj –

krutější – ale teď mi nelze od vás, kteří jste mi tolik lásky a dobrodiní prokázali. A Lidka:“

„Zeptej se jí.“

Navečer seděli „kazatel“ s Lidkou na pavlači. Slunce zapadalo, ze zahrádky přinášel lahodný větřík vůni květin.

Žoldněř maje kancionál na kolenou, vyňal z něho krejzlík. „Liduško – došiješ ten květ?“

„A neodejdeš zas?“

Podal jí ruku jako tenkráte za jarního večera a ona mu sklesla v náruč jako tehdy, když odcházel. Bolestně však nezaštkala.

Ke konci června vyjížděl nákladný vůz z Hradce.

Odvážel Vojířovu rodinu a nastávajícího zetě věrného Vojíře.

Prve než „kazatel“ vyjel z Hradce, poskytl možné podpory Slezanovi, jenž se šťastně u rybáře vyhojil. Po mnohých klopotách dostal se do švédského tábora, kdež se s posledními Turečky shledal. Vyřídil jim srdečný „kazatclův“ pozdrav.

„Vždyť jsem řekl, že umře,“ pravil vesele lejtnant Berkovec. „Alc ty pojď a dej se rychle zapsat do registru „žlutého regimentu“. Ctí je v něm sloužit, jako někdy u tatíka Turečka.“

Dne 16. listopadu 1632 svedena krvavá bitva u Lützenu, kdež zahynul král švédský Gustav Adolf. Pluky jeho bily se hrdinsky, nad jiné pak „žlutý regiment“.

Jak „žlutáci“ v šiku stáli, tak i padli. Muž vedle muže, rek vedle reka, pokryti čestnými ranami. Jen málo jich zbylo na živu.